

HUP

Hrvatska udruga poslodavaca

PRIJEDLOZI MJERA I PRIORITETA PO POJEDINIM INDUSTRIJAMA I KOMPONENTAMA DRUŠTVA

JAČANJE KONKURENTNOSTI I OPORAVAK GOSPODARSTVA

Pandemija COVID-19 preko noći je gurnula sve aspekte poslovanja koji su to fizički mogli na virtualno poslovanje. Neke djelatnosti su se u tome snašle izvrsno dok je velik broj malih i srednjih poduzetnika ova promjena zatekla nespremljene. Uočene su i jasno definirane velike potrebe za ubrzanom digitalnom transformacijom s ciljem povećanja konkurentnosti, ali i radi veće otpornosti na slične nepredvidive okolnosti u budućnosti.

Drugi, širi, aspekt prilagodbe poduzetništva novim uvjetima poslovanja odnosi se na investicije u modernizaciju poslovnih procesa, prostora i opreme. Ovakve investicije u krizi koja tek počinje mali i srednji, ali i velik dio naših velikih poduzeća neće moći realizirati bez poticajnog učinka bespovratnih sredstava.

Očekivano, u nadolazećem razdoblju, izvori financiranja za poduzetnike će biti ograničeni, a njihova sposobnost za investicije će opadati. Tvrtkama će još neko vrijeme trebati dodatni izvori likvidnosti, no istovremeno neophodno je potporama podržati svaku priliku za rast i razvoj te otvaranje novih radnih mjesta.

Prema Eurostatu, u usporedbi s drugim zemljama članicama EU, hrvatska poduzeća iz prerađivačke industrije (prikazane kategorije mikro-mali-srednji-veliki poduzetnici) bila su znatno neproduktivnija. Manje produktivna poduzeća u prerađivačkoj industriji bila su prisutna samo u Litvi, Latviji, Rumunjskoj i Bugarskoj, a ako gledamo isključivo razliku u produktivnosti među velikim poduzećima u prerađivačkoj industriji, onda Hrvatska još više zaostaje za drugim zemljama članicama EU. Naime, sada su iza Hrvatske samo Rumunjska i Bugarska.

Tablica X: Produktivnost država članica u odnosu na kategorije poduzeća (po broju zaposlenih)

Država članica	Prerađivački sektor - broj zaposlenih				
	0 do 9	10 do 19	20 do 49	50 do 250	preko 250
Belgium	4,3	4,1	4,8	4,4	6,7
Bulgaria	0,5	0,5	0,6	0,6	0,9
Czechia	1,0	1,3	1,3	1,4	1,9
Denmark	4,1	3,4	3,5	3,5	4,5

Središnji ured: Radnička cesta 52, 10000 Zagreb, tel: 01 48 97 555, fax: 01 48 97 556, e-mail: hup@hup.hr, www.hup.hr
žiro račun: 2340009-1100151718, IBAN: HR92 2340 0091 1001 5171 8, matični broj: 0410128, OIB: 80978339255

Podružnica Osijek: Vukovarska ulica 31 (Eurodom, IV kat), 31000 Osijek, tel: 031 370 074, 031 370 076, e-mail: hup-osijek@hup.hr

Podružnica Rijeka: Dolac 8/II, 51000 Rijeka, tel: 051 321 494/495, fax: 051 321 499, e-mail: hup-rijeka@hup.hr

Podružnica Dalmacija: Bernardinova 1, 21000 Split, tel: 021 368 288/296, tel/fax: 021 368 212, e-mail: hup-split@hup.hr

Podružnica Varaždin: Zagrebačka 89, 42000 Varaždin, tel/fax: 042 352 034, e-mail: hup-varazdin@hup.hr

Germany	1,8	1,8	2,2	2,3	3,4
Estonia	1,5	1,6	1,5	1,6	1,3
Ireland	5,7	-	-	-	-
Greece	1,0	1,5	1,6	2,0	3,7
Spain	1,8	2,3	2,6	3,0	4,0
France	2,5	2,7	3,0	3,1	3,9
Croatia	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Italy	1,9	2,8	3,3	3,8	4,0
Cyprus	1,4	1,8	1,9	1,9	1,0
Latvia	0,6	0,8	1,0	1,0	1,1
Lithuania	0,6	0,7	0,9	1,2	1,4
Luxembourg	-	-	3,4	4,0	4,6
Hungary	1,1	1,0	1,2	1,4	1,8
Malta	-	-	-	-	-
Netherlands	3,3	3,8	4,1	5,5	8,7
Austria	2,2	2,6	2,8	3,5	3,7
Poland	1,1	1,2	1,2	1,2	1,6
Portugal	1,1	1,3	1,3	1,7	2,2
Romania	0,7	0,7	0,7	0,7	1,0
Slovenia	1,6	2,0	2,4	1,6	1,6
Slovakia	0,9	1,4	1,5	1,5	2,2
Finland	3,2	3,3	3,3	3,9	4,9
Sweden	2,8	2,7	2,8	3,1	4,0

Izvor: Eurostat 2018

Zaostajanje u produktivnosti dolazi iz dva prvenstvena razloga:

- Proizvodnje proizvoda niže složenosti i niže dodane vrijednosti **uvjetovano nedovoljnim investicijama i nedovoljnim poticanjem** s obzirom na okruženje investicija u istraživanje i razvoj

- **Tehnološkim nivoom proizvodnje niske automatiziranosti i niskih učinaka** iz razloga nedovoljnog poticanja transformacije gospodarstva prema industriji 4.0 i općenito automatizaciji, robotizaciji i digitalizaciji.

Nadalje, Global Entrepreneurship Monitor (GEM) istraživanje o korištenju novih tehnologija ili procesa u Hrvatskoj, ukazuje na potrebu za investiranjem u nove tehnologije kako bi se potaklo inoviranje proizvoda i usluga te povećao udio novih proizvoda. Rezultati istraživanja pokazuju kako je 51,1% odraslih poduzeća bez novih tehnologija, a čak 76,4% odraslih poduzeća kupcima njihov proizvod nije nov. ^[2]

1. Potrebno je kreirati programe za podršku investicija koji će osigurati „pametnu transformaciju hrvatskog gospodarstva“ kroz poticanje investicija u modernizaciju kroz inovativna, digitalna i nova tehnološka rješenja. Uz to, treba poticati istraživanje i razvoj, kolaborativne projekte te povećanje kapaciteta poduzeća za istraživanje i razvoj, a potpora je nužna i u svim područjima ključnim za „zelenu transformaciju“ gospodarstva (energetsku učinkovitost i klimatske promjene te čisto kružno gospodarstvo)poticanja

Kapitalne investicije za poduzeća svih veličina, te svih (dozvoljenih) djelatnosti

Investicije koja su do sada bila dostupna putem EU fondova odnosila su se na kapitalne investicije za MSP uz dosta ograničenja u uslužnom sektoru, dok je pristup velikim poduzećima bio onemogućen.

Neophodno je, prvenstveno kroz sheme dodijele bespovratnih sredstava omogućiti razvoj i kapitalne investicije u **izgradnju i opremanje** za tvrtke **svih veličina** pa i izvan dozvoljenog limita državnih potpora kroz Uredbu 651/2014, odnosno kroz traženje individualnog izuzeća za gospodarstvenike Republike Hrvatske. Hrvatska „velika“ poduzeća, u odnosu na EU prosjek, značajno su slabija i manja, te nemaju kapital dostupan velikim EU poduzećima.

Izostanak potpora za kapitalne investicije za modernizaciju samo će jače produbiti jaz produktivnosti hrvatskog gospodarstva u odnosu na prosjek EU. Očekivano je da će ostale zemlje članice, zbog svjetske krize usmjeravati nacionalna i/ili EU sredstva u investicije i pomoć industrijskom sektoru, te bi izostanak takve mjere u RH povećao zaostajanje.

Neizostavno potrebno je osigurati:

1. poticanje proizvodno orijentiranih projekata za modernizaciju, izgradnju i opremanje, potrebno ih je otvoriti **svim (dopuštenim) NKD djelatnostima** po uzoru na „P6“ natječaj (**pojam proizvoda podrazumijeva i usluge**) bez ograničenja po veličini poduzeća
2. poticanje primjene koncepata industrije 4.0 te uvođenja novih tehnologija u proizvodne i uslužne procese.
3. poticanja razvoja ključnih razvojnih tehnologija (KET) te budućih i tehnologija u nastajanju (FET).

^[2] <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjescje-2020-HR-web.pdf>

Nadalje, uvodno spomenuto ranija ograničenja i usko gledanje proizvodnje usluga ograničilo je mnoge subjekte uslužnog sektora (MSPa), stoga ističemo važnost da se usred najveće gospodarske krize ne ponavljaju takva ograničenja te da se privatni sektor **obavezno** konzultira u izradi konačne mjere. **Ovu mjeru smatramo nužnom podrškom za oporavak te neophodnim poticajem za modernizaciju i konkurentnost hrvatskog gospodarstva.**

Istraživanje i razvoj

Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj u hrvatskom BDP-u u 2019. g. iznosio je 1,11% ([DZS](#)). To je znatno ispod prosjeka EU gdje je ukupno izdvajanje za istraživanje i razvoj iznosilo 2,2% BDP-a (slika 1), ali i znatno manje u odnosu na neke nama usporedive zemlje kao što su Slovenija (2,0%), Češka (1,9%), Estonija (1,6%), Mađarska (1,5%) ili Poljska (1,3). Ako pogledamo iznos ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj u eurima po glavi stanovnika, onda Hrvatska stoji još lošije: u 2019. je za istraživanje i razvoj izdvojeno ukupno 147,4 eura po glavi stanovnika dok je prosjek na razini EU iznosio 688,6 eura po stanovniku (slika 2). Iza Hrvatske su bile jedino Slovačka, Latvija, Bugarska i Rumunjska.

Smatramo kako je nužno osigurati povećanje razvoja novih proizvoda i usluga iz aktivnosti istraživanja i razvoja (IRI). Zbog bržeg i efikasnijeg povlačenja smatramo kako je potrebno razdvajanje na dva odvojena poziva za malo i srednje gospodarstvo te velike subjekte, a u cilju olakšavanja dostupnosti sredstava svim granama industrije. **Procjenjujemo da je ukupna vrijednost pripremljenih (još ne prijavljenih) projekata koji nisu financirani 450 milijuna EUR.**

Nadalje, potrebno je imati u vidu da nekonkurentnost hrvatskog gospodarstva zbog nedostatka visokotehnoloških, inovativnih izvoznih proizvoda (kako navedeno u Nacionalnom programu reformi 2020.) nije samo posljedica niskih investicija u inovacije već djelom i nemogućnosti osiguranja kapitalnih investicija koje takve inovacije prate (npr. investicije u nove proizvodne pogone i tehnologiju na kojoj se može proizvoditi inovativni proizvod za potrebe tržišta). Sukladno tome, trebalo bi **osigurati financiranje projekata koje bi poduzećima omogućilo potporu za provedbu industrijskog i/ili eksperimentalnog razvoja zelenih proizvoda uz istovremeno investiranje u modernizaciju opreme koja je neophodna za komercijalizaciju takvih inovativnih proizvoda** (grant shema koja bi kombinirala potpore za istraživanje, razvoj i inovacije i regionalne potpore za investiranje za sve vrste poduzetnika).

Dodatno, neophodno je iskoristiti priliku provedbe već gotovih projekata: Povećanje razvoja novih proizvoda i usluga iz aktivnosti istraživanja i razvoja (IRI 2):

- 682 milijuna kuna bespovratnih sredstava dodijeljeno je u prvom Pozivu dok je u drugome do sada dodijeljeno 989 milijuna kuna;
- Mehanizam za oporavak i otpornost cilja brzo provedive projekte s mjerljivim rezultatima a to su upravo ovakvi projekti;
- Trenutno je ostalo je 58 gotovih, pozitivno ocjenjenih projekata u drugom Pozivu za koje u alokaciji nema prostora i ako nema prostora drugdje, da se moraju financirati sredstvima NPOO-a.

Zelena tranzicija

NPOO, točnije reforma "Energetska tranzicija za održivo gospodarstvo" trebala bi definirati sveobuhvatne mjere kako bi se otvorila mogućnost financiranja različitih tipova projekata koji doprinose postizanju klimatske neutralnosti Republike Hrvatske. Planiranje investicija u projekte energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije za poduzeća treba financirati neovisno o registriranoj djelatnosti i veličini subjekata. Na taj će se način izbjeći pogreške iz prethodnog programskog razdoblja u kojem su prihvatljive investicije bila ograničena isključivo na djelatnosti proizvodnje (samo NKD - C), turizma i trgovine te je administrativnom pogreškom isključena prehrambena industrija. Potrošnja električne energije u prehrambeno-prerađivačkoj industriji iznimno je velika (u određenim pogonima mjeri se na razini potrošnje srednjih gradova RH) što potvrđuje opravdanost sufinanciranja mjera EE/OIE koje će donijeti brze i značajne, a mjerljive rezultate. Sektori nautičkog turizma, konkretno charter djelatnost i mala brodogradnja imaju velike potrebe za ekološko sigurnosnim i drugim kapitalnim investicijama. Prema iskustvu iz programskog razdoblja 2014. - 2020., privatni sektor pokazao je visok stupanj spremnosti u pripremi i provedbi projekata na području energetike, ali i potrebu za sufinanciranje istih.

Općenito je važno ne ograničavati djelatnosti (npr. samo turizam i trgovina), ciljano geografsko područje (npr. preferirano otoci) te europski standard za definiranje javnog poduzeća.

Energetski sektor ima velike obveze temeljem Klimatsko-energetskog paketa 2030. i Green Deala te je će nužno poduprijeti ih kroz Plan oporavka kako bi se podržala investicijska aktivnost radi ostvarenja klimatskih ciljeva.

NPOO-om je potrebno omogućiti financiranje inovativnih projekata i tehnologija (ali voditi računa da se financira ukupni ciklus potreban za razvoj tehnologije):

- Energetska učinkovitost za sve industrije
- Infrastruktura za alternativna goriva
- Pametne mreže (digitalizacija energetskog sustava)
- Skladištenje energije
- Istraživanja mogućnosti korištenja, načina skladištenja, transporta i geološkog skladištenja CO₂ (CCU, CCS).

Čisto kružno gospodarstvo

Ambiciozan europski plan za klimatski neutralno kružno gospodarstvo je preduvjet za ostvarivanje cilja klimatske neutralnosti do 2050., a prelazak na kružno gospodarstvo u EU je već je počeo stoga je nužno da RH svojim nacionalnim politikama i Planom oporavka osigura da naše gospodarstvo da svoj doprinos u smanjenju emisija. Poduzeća će moći doprinijeti samo ako im se omogući pristup potporama za prelazak s linearnih poslovnih modela na čisto kružno gospodarstvo.

Mjere trebaju uključivati sve faze vijeka trajanja proizvoda, inovacije i digitalizaciju proizvoda, tehnologije i procesa kako bi se smanjilo korištenje resursa, a korišteni resursi što duže zadržali u gospodarstvu i očuvao okoliš. Potrebno je podržati proizvodnju održivih proizvoda, iskorištavanje potencijala za kružnost, recikliranje te smanjenje količine otpada.

Osobito je važno osigurati nastavak vrlo popularnih natječaja za uvođenje tehnologija za recikliranje građevnog otpada za poduzetnike te omogućiti druge mjere za recikliranje i ponovo upotrebu različitih vrsta otpada.

S obzirom da se radi o važnom elementu Industrijske strategije EU, RH treba iskoristiti prelazak na čisto kružno gospodarstvo jer je on važan za povećanje konkurentnosti i održivosti poslovanja, odnosno stvaranja novih, kvalitetnih radnih mjesta.

Dekarbonizacija

Potrebno je poticati R&I aktivnosti na dekarbonizaciji te partnerstva između industrija kako bi one zajednički adresirale složene aspekte dekarbonizacije, a troškovno su vrlo zahtjevne.

Visoki zahtjevi dekarbonizacije su na sektoru prijevoza i ETS obveznicima koji to mogu ostvariti smanjenjem emisija te treba poticati takve projekte.

Kao primjer mjera navodimo:

- sufinanciranje investicije u „vozni/teretni“ park s električnim kombijima i vozilima (uključujući i pripadajuće punionice);
- sufinanciranje prelaska na čistu flotu za putnički prijevoz (autobusi na vodik za ruralna područja), pomorski i teretni prijevoz;
- investicije u infrastrukturu za alternativna goriva;
- umreženost; da bi se mogli proizvoditi proizvodi s manjim ili nultim ugljičnim otiskom potrebna je umreženost raznih sektora i umreženost s ostalim zemljama EU na temu tržišta i normi za proizvode.

Digitalna transformacija gospodarstva

Digitalizacija uz zeleni plan predstavlja temelj gospodarskog oporavka i stoga je važno na strateškoj razini u 2021. omogućiti pristup digitalnoj infrastrukturi i uslugama.

Vlada RH mora usmjeriti investicije u digitalnu tranziciju i širokopojasni brzi internet jer kroz poticanje privatnih investicija u ICT višestruko podiže konkurentnost gospodarstva i ubrzava oporavak. Gledajući trendove i potrebe jasno je kako učinkovita proizvodnja i energetska potrošnja nisu izvedive bez izražene ICT komponente.

HUP ICT vidi veliki potencijal u već spremnim projektima čijim bi se pokretanjem brzo osigurale prijeko potrebne investicije. Ovakvi projekti imaju kratko vrijeme realizacije i omogućuju najbrži pozitivni učinak na gospodarske aktivnosti i BDP. Zbog izražene COVID-19 krize gospodarstvo ih nije samostalno realiziralo te je nužan dodatan poticaj putem bespovratnih sredstava.

Europskoj agendi vještina¹ eurozastupnici s ciljem promicanja zelene i digitalne tranzicije, ističu važnost osposobljavanja i učenja novih vještina za radnike u industrijama i sektorima

¹ Europska agenda vještina <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en>

koji prolaze kroz temeljne promjene. Također ističu da neusklađenost i nedostatak vještina predstavljaju značajne izazove EU tržištu rada i obrazovnim sustavima, jer 42% građana EU nema osnovne digitalne vještine. Pandemija COVID-19 naglasila je važnost digitalnih vještina i nudi jedinstvenu priliku za ubrzanje digitalne i tehnološke revolucije u cjeloživotnom učenju, kažu europarlamentarci. Ističu da su potrebne značajne investicije kako bi se prevladala razlika u digitalnim vještinama, te stoga pozivaju države članice da više investiraju u razvoj i obrazovanje te da u svojim planovima oporavka i otpornosti daju prednost prekvalifikaciji i učenju novih vještina.

U segmentu podrške u digitalnoj tranziciji gospodarstva, EU je najavila investiranje u Digitalnih centara za inovacije (DIH) i Europskih digitalnih centara za inovacije (EDIH) koji će obavljati funkciju potpornih institucija u digitalnoj transformaciji gospodarstva. RH ima niz poduzetničkih potpornih institucija (PPI) koji su uspostavljeni i izgrađeni kroz dosadašnje su-financiranje iz ESIF za koje držimo da eventualno mogu pružiti potrebnu potporu i u ovom segmentu poslovanja. Stoga nikako ne bi bilo poželjno da se u NPOO uključuje financiranje novih PPI za digitalnu transformaciju niti da se većina novaca dodjeljuje posrednicima. Neophodno je osigurati sredstva za direktne potpore poduzetnicima za njihove projekte digitalne transformacije bilo da se radi o izradi podloga i planova bilo da se radi o nabavi opreme i usluga. ICT projekti imaju kratko vrijeme realizacije i omogućuju najbrži pozitivni učinak na gospodarske aktivnosti i BDP. Ponavljamo kako zbog izražene COVID-19 krize gospodarstvo ih nije samostalno realiziralo te je nužan dodatan poticaj putem bespovratnih sredstava.

Obzirom na mehanizme provedbe vezano uz pomoć tranzicije gospodarstva nužno je napraviti nekoliko modela za različite kategorije poduzetnika odnosno njihovih potreba investiranja.

Istraživanje HUP ICT-a i dostupni podaci o broju prijava na prethodne pozive iz područja ICT investicija, broadbanda i istraživanja i razvoja daju nam temelj za procjenu vrijednosti spremnih projekata:

⇒ **Nastavak investicija u razvoj širokopojasne infrastrukture;**

- 50 već pripremljenih projekata s privatnim DBO modelom investiranja (500 kHH) koji nisu odabrani u programskom razdoblju 2014.-2020. zbog nedostatka raspoloživih sredstava;
- procijenjena ukupna vrijednost projekata 400 milijuna EUR;
- potrebno povećanje maksimalnog iznosa financiranja po projektu (sa sadašnjih 63,5 milijuna kuna na 75 milijuna kuna) kako bi se omogućile veće investicije.

⇒ **Poboljšanje konkurentnosti MSP-a kroz informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT);**

- do sada je putem vaučera i dva IKT poziva dodijeljeno ukupno 457 milijuna kuna;
 - ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosila je 820 milijuna kuna unutar 1.147 projekata;
-

- procijenjena ukupna vrijednost pripremljenih projekata koji nisu financirani iznosi 400 milijuna EUR;
- navedeni projekti nisu odabrani u programskom razdoblju 2014.-2020. zbog nedostatka raspoloživih sredstava ili nisu pripadali područjima s razvojnim posebnostima.

Nastavno na navedeno predlažemo sljedeće mjere:

1. Vaučeri za pripremu strategija digitalizacije i investicije u prve primjene IKT tehnologije
2. Daljnji razvoj digitalnoj transformaciji i prilagodbi industriji 4.0. za sva poduzeća (neovisno o veličini)
3. Razvoj i jačanje digitalnih vještina zaposlenih
4. Razvoj širokopojasne infrastrukture – nastavak investicija

Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijera

Važnost cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja kao pomoći pojedincima u upravljanju njihovim karijerama postaje sve važnija u svakoj životnoj dobi. Profesionalno usmjeravanje je ključna komponenta modernih obrazovnih sustava te sustava osposobljavanja/usavršavanja, radi (pre)usmjeravanja mlađih i starijih generacija prema usvajanju vještina 21. stoljeća.

U trenutnom kontekstu profesionalno usmjeravanje može, bez obzira na dob i stupanj obrazovanja, ukazati ljudima na mogućnosti učenja koje vodi do razvoja novih vještina potrebnih na tržištu rada ili povećanja samozaposlenost i poduzetništva. Toga su svjesni i poduzetnici i poslodavci i upravo investiranje u znanja zaposlenika ističu kao jedno od ključnih područja investiranja kroz EU fondove.

Razvoj otpornog kulturnog i kreativnog sektora, potrebne infrastrukture i poticanje inovacija

Nedavno objavljena studija utjecaja COVID-19 na kreativne i kulturne industrije pod nazivom „Obnova Europe: kulturno i kreativno gospodarstvo prije i nakon COVIDa -19“ , pokazala je kako su kulturne i kreativne industrije (KKI) puno više od jednog sektora za izlazak iz krize; one su značajan dio europskog rješenja za ovu krizu u trenutku kada nam je potrebno političko jedinstvo, snažan ekonomski poticaj i socijalna regeneracija.

Razmatrajući ključni doprinos KKI cjelokupnom gospodarstvu, studija zaključuje da bi upravo kreativni sektor trebao biti onaj koji je u fokusu Europe kad je riječ o njezinu gospodarskom oporavku i preporučuje trostruki pristup: „financije, osnaživanje, poluga“. U studiji tako preporučuju javno financiranje i promicanje privatnih investicija, čvrst pravni okvir za stvaranje uvjeta potrebnih za revitalizaciju kreativne ekonomije i osiguravanje njezina dugoročnog rasta te iskorištavanje snage KKI i individualnih kreativnih talenata za pokretanje društvenog napretka.

Predstavnici KKI u Hrvatskoj drže kako je ključno prebroditi razdoblje promjene i prilagoditi se, za što su potrebni vrijeme i resursi. Svakako smatramo da je nužno otvoriti dodatna

financiranja, kako za projekte tako i za poslovne subjekte koji su pokretači industrije, koji onda stvaraju radna mjesta. **Stoga na prvo mjesto tražimo dodatne grantove za projekte i razvoj poduzetništva; nakon toga i ostale financijske instrumente koji će omogućiti lakše investicije (razne *tax* ili *cash rebate*, državna jamstva za kredite) te naposljetku potpore zapošljavanju. Za sve naznačeno potrebna i jaka infrastruktura koja koordinira i kontrolira uspješnost mjera te je u mogućnosti brzo reagirati.**

Dodatno napominjemo kako je svim djelatnostima objedinjenima pod krovni naziv kreativne i kulturne industrije u Hrvatskoj potrebno omogućiti i otvoriti sve pozicije koje se pružaju i svim drugim poduzetnicima u ostalim djelatnostima/industrijama.

Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma

Reformski gledano za turizam je važno riješiti pitanje kako potaknuti investicije uslijed aktualne nezabilježene krize u sektoru turizma, a od ranije kako riješiti pitanje nepovoljne smještajne strukture i pitanje visoke sezonalnosti.

Turistički sektor ima spremne investicije u projektima zelenog turizma, digitalizacije, podizanja kvalitete smještaja i investiranja u turističku infrastrukturu. **Domaći turizam ima investicijski potencijal u visini ukupno 35 milijardi kuna** koji može realizirati u srednjem roku, no za realizaciju tih investicija nužno je s jedne strane donijeti mjere za povećanje konkurentnosti hrvatskog turizma, a s druge strane omogućiti podršku kroz EU fondove. Potrebno je omogućiti značajne potpore za privatni sektor uz naglasak na kreiranje i primjenu digitalnih rješenja, inovaciju proizvoda i usluga te korištenje obnovljivih izvora energije.

Jedan od ključnih problema u jačanju konkurentnosti turizma Republike Hrvatske je nepovoljna smještajna struktura (samo 11% ukupnih smještajnih kapaciteta se odnosi na hotelski smještaj). Potrebno je investirati značajna sredstva u obnovu i izgradnju hotelskih kapaciteta što zahtjeva pojačane investicije privatnog sektora. Poslodavci u turizmu ističu potrebu da jednom mjerom NPOO adresira grant natječajem gradnju i/ili rekonstrukciju smještajnih kapaciteta, prvenstveno hotela

Projekti turističke infrastrukture moraju biti u funkciji podizanja dodatne vrijednosti turističkog proizvoda i osnaživanja ponude destinacije (kongresni centri, uređenje plaža, izgradnja golf terena i sl).

Horizontalno gledajući, potrebno je posebno osigurati bespovratna sredstva za projekte koji su usmjereni na 3 područja:

- Osigurati digitalizaciju i modernizaciju poslovanja kroz podršku u softverskim rješenjima za poticanje konkurentnosti ponude i usluga, ali i povećanja efikasnosti poslovanja i upravljanja iskustvima gostiju (npr. aplikacije za hotel *facility management*, *sound* naredbe u sobama, digitalni *check-in/check-out*, i sl.). Projekti stvaranja virtualne stvarnosti kao jedan od načina podizanja konkurentnosti (npr. za prodaju parcela u kampovima).
- Inovativni razvoj novih turističkih proizvoda i usluga i/ili unapređenje postojećih načina kreiranja, prodaje i implementacije proizvoda i usluga
- Održivost operacija hotelskih sustava kroz projekte obnovljivih izvora energije i poticanja na energetska neovisnost

⇒ Promjena sustava opskrbe vodom (desalinizacija), korištenje solarnih panela na struju, dizalice topline i sl.

Projekti za velike turističke tvrtke

- Projekti investicija koji će osigurati pametnu transformaciju hrvatskog turizma kroz poticanje izgradnje novih/rekonstrukcije postojećih smještajnih objekata više dodane vrijednosti i podizanja kvalitete u cilju promjene nepovoljne smještajne strukture.
- Projekti unapređenja smještajne ponude sa naglaskom na investiranje u turistički proizvod dodane vrijednosti kroz inovativna, digitalna i *green* rješenja.

Projekti usmjereni malom i srednjem poduzetništvu u turizmu

- Financiranje konverzije privatnog smještaja u male-difuzne hotele/pansione i slične oblike smještaja u cilju profesionalizacije usluge.
- Poticanje razvoja malog obiteljskog hotelijerstva kroz kreiranje i osnaživanje lokalnih komplementarnih usluga (prehrana, zanati) uz jačanje i povezivanja lanca vrijednosti u destinaciji.

Posebni oblici turizma (JS i PS)

COVID 19 pandemija dodatno je naglasila već ranije identificirane potrebe za investiranjem u razvoj zdravstvenog i seniorskog turizma kao poluge ostvarenja 365 sezone. No investicije u ovog tipa zemlji donose puno širu korist od direktnog učinka na turizam i njegovo širenje u manje posjećene destinacije. Investiranjem u privatne zdravstvene ustanove, investiramo i razvijamo i zdravstveni kadar s kojim je Hrvatska već godinama u deficitu zbog iseljavanja.

- Zdravstveni turizam - modernizacija lječilišta i specijalnih bolnica kroz investiranja u opremu, dodatni sadržaj, smještajne kapacitete, edukaciju i marketinške aktivnosti. U prošlom razdoblju potpuno isključeni iz projekata Ministarstva zdravstva, a iz IRI ili drugih (gospodarskih) projekata zastupljeni manje od 0,8%
- Seniorski turizam – povećanje smještajnih kapaciteta, promocija
- Sportski turizam - investicije u obnovu postojećih sportskih objekata i izgradnja novih objekata u turističke svrhe (dvorane, sportski tereni, šetnice).
- Ruralni turizam - investiranja u turističku djelatnost u ruralnim i manje razvijenim područjima.

Projekti reforme/unapređenja cjelokupnog edukacijskog sustava u turizmu (JS i PS)

- Obuhvaća sve formalne i neformalne oblike edukacija te domaće i strane edukacijske procese i institucije sa fokusom na turizam.
- Poseban naglasak na programe edukacije koji se tiču osnaživanja kapaciteta u području digitalnog znanja i korištenja novih tehnologija u turizmu, bržeg prijelaza na digitalno u internoj implementaciji (back-office) i eksternoj primjeni (marketing, distribucija).

Komponenta javna uprava, pravosuđe i državna imovina

Obzirom na važnost da kvalitetne digitalne usluge budu dostupne građanima i poduzetnicima, nužno je povezati različite dionike u koordinaciju i kolaboraciju kako bi se osigurala interoperabilnost i kompatibilnost sustava i budućih usluga/servisa/funkcionalnosti. Trenutačni prioritet morao bi biti uvođenje single sign-in opcije i nastavak projekta JUM faza 1 i 2 kojeg Ministarstvo pravosuđa i uprave planira već neko vrijeme. Ovime će se olakšati korištenja digitalnih servisa pravnim i fizičkim osobama. Što se tiče ostalih investicija vezanih uz ovu temu fokus bi trebao biti primarno na velikim projektima uvođenja digitalnih usluga za pravne osobe i građenje razine digitalne spremnosti minimalno 4 u okviru rada TDU na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Planirane investicije u okviru nacrtu NPOO-a ne vode ka ekonomski učinkovitom korištenju dostupnih sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost, ne promiču u dovoljnoj mjeri privatne investicije kao ključne poluge oporavka gospodarstva te može dovesti do istiskivanja (engl. *crowding-out*) privatnih investicija.

- Ciljevi **izgradnje 6 podatkovnih centara** za potrebe državne uprave i JLP(R)S (dodatni kapaciteti za smještajem usluga i sigurnom pohranom podataka na teritoriju RH) predviđeni u nacrtu NPOO-a² u značajnom se dijelu već **moгу ostvariti korištenjem (tzv. kolokacijom) dostupnih kapaciteta postojećih podatkovnih centara privatnog sektora na teritoriju RH** koji podržavaju očekivane sigurnosne standarde te garantiraju sigurnost bez obzira na vlasništvo.
- Kolokacijom potrebnih kapaciteta RH za sigurnim smještajem usluga i podataka na teritoriju RH omogućilo bi se **ekonomski učinkovitije rješenje** izbjegavanjem troška investicija u izgradnju dodatnih podatkovnih centara u državnom vlasništvu, kao i **otvaranje mogućnosti za preusmjerenje dijela uštedenih sredstava u prioritetnije reforme**.
- Cilj **uspostave IoT platforme na državnoj i lokalnoj razini** predviđene u nacrtu NPOO-a također predstavlja ekonomski neučinkovitu investiciju u okviru Mehanizma budući da kompanije iz privatnog sektora već imaju uspostavljene **tržišno dokazane IoT integracijske platforme**. Navedene platforme omogućavaju javnim korisnicima, između ostalog, **upravljanje i nadzor nad javnom infrastrukturom**, prikupljanje, obradu i korištenje velikih skupova podataka (engl. *Big Data*) te primjenu "odlučivanja temeljenog na podacima" (engl. *data-based decision making*) te integraciju sa sustavima višeg reda.

U cilju povećanja učinkovitosti planiranja i korištenja dostupnih EU sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost te izbjegavanja istiskivanja privatnih investicija - potrebno je, umjesto izgradnje paralelne infrastrukture u državnom vlasništvu:

- Usmjeriti sredstva na **ekonomski učinkovitija rješenja**

² Predviđa se financiranje 1 podatkovnog centra iz Mehanizma za oporavak i otpornost te dodatnih 5 podatkovnih centara iz državnog proračuna i/ili alternativnih EU izvora financiranja

- Iskoristiti **mogućnost ugovaranja ekonomski učinkovitijih uslužnih modela s privatnim sektorom**
- U planiranju sredstava **omogućiti značajno veće mogućnosti za su-financiranja projekata privatnog sektora**, posebice industrija visoke dodane vrijednosti, kao što je sektor NKD područje J – informacije i komunikacije
- Ujedno obvezati privatni sektor da postojeća informacijska i komunikacijska infrastruktura bude dostupna i drugim dionicima na tržištu u kontekstu mogućnosti prilagodbe na različite vidove komunikacije.

Reforma sustava naknada na ime bolovanja

Posljednjih godina trošak bolovanja kako na teret poslodavaca, tako i na teret države doživljava konstantan rast, koji ne podržava niti jedna druga statistika, primjerice povećanja broja ozljeda na radu. Štoviše, preliminarne analize HZZO-a navode kako se smatra kako je okvirno 40% bolovanja neutemeljeno. S obzirom kako je riječ o trošku na razini 15 milijardi kuna godišnje, potrebna je žurna reforma.

Nadalje je potrebna reforma i u adresiranju samog troška ove naknade, mišljenja smo kako je sustav potrebno definirati ispočetka, radi se o socijalnom pravu svakog pojedinca i osiguranika, koje nema direktne poveznice sa samim radnim odnosom. Sama država bi morala brinuti u cijelosti o sustavu naknada za vrijeme bolovanja, odnosno sustavu kao socijalnom pravu i društvenom određenju, te isti financirati porezima.

Smjer reforme sustava bolovanja trebao bi obuhvaćati:

Prijelazne mjere:

- učinkovitiju kontrolu i ovlasti kontrolora u slučaju neopravdanih bolovanja, uz uvođenje mjera koje će podržavati princip „brzog povratka na posao“.
- Napredne sustave brze dijagnostike prisutne u Domovima zdravlja kako u većim, tako i manjim sredinama s ciljem brze dijagnoze radnika sa smetnjama u zdravlju, odnosno s ciljem bržeg zaključivanja dugotrajnih bolovanja, odnosno kontrolnih pregleda.
- smanjenje opterećenja poslodavca, posebice u dijelu do prvih 10 dana bolovanja,
- jednak porezni tretman poslodavca i države pri isplati naknade (HZZO naknadu plaća u neto iznosu, poslodavac u bruto II iznosu),

Cjelokupna reforma sustava:

- sve navedeno pod prijelaznim mjerama
- reforma sustava s ciljem preuzimanja na teret Državnog proračuna ukupnog troška naknade na ime bolovanja financirano porezima.

U razdoblju 2013.-2019. vidljiv je porast broja ukupnih dana privremene nesposobnosti za rad, kao i broja slučajeva, s time da je taj rast izraženiji u slučaju bolovanja na teret poslodavca, a broj slučajeva (omjer broja dana privremene nesposobnosti za rad i prosjeka trajanja privremene nesposobnosti za rad u danima) znatno je veći kod bolovanja na teret

poslodavca. Tako je u 2019. broj slučajeva bolovanja na teret poslodavca u odnosu na teret HZZO-a iznosio 4:1.

Broj dana bolovanja je jedan od većih među EU zemljama članicama, a Hrvatska se nalazi u gornjoj polovici zemalja po udjelu odsutnih s posla zbog bolesti ili nesposobnosti za rad. Povrh toga, prisutno je i povećanje broja tzv. neopravdanih bolovanja, a na osnovu kontrola koje provodi HZZO-o posljednjih godina, jasno je kako taj udio nije zanemariv.

U Nacionalnoj razvojnoj strategiji Hrvatske do 2030. postavljen je cilj da RH bude među vodećim zemljama tzv. Nove Europe EU12 do 2030. te ukazujemo kako te zemlje imaju znatno manji broj dana bolovanja na teret poslodavca: Poljska 33, Slovenija 30, Mađarska 15, a Češka 14. Baltičke zemlje imaju maksimalno 10 dana na teret poslodavca, kao i Slovačka, dok su i Bugarska i Rumunjska znatno ispod 10 dana.

Dodatno, **tijekom pandemije COVID-19 mnoge države OECD-a preuzele su na sebe obvezu financiranja naknada za bolovanje**, uvažavajući značaj troška bolovanja na poslovanje poduzeća. U Hrvatskoj je to tek dijelom napravljeno - preuzimanjem troškova bolovanja tijekom samoizolacije. Sve izneseno potvrđuje nužnost promjene cjelokupnog sustava bolovanja u Hrvatskoj.